

พุทธวิธีการสอน
ที่ปรากฏใน
คัมภีร์มิลินทปัญหา
ผ่านสื่อสมัยใหม่

ดร.จันทรสัม ตาปูลิง และคณะ

สารบัญ

พุทธวิธีการสอนแบบวิภังควาท -๓-

ปัญหาที่ ๑ พรรคที่ ๑ ถามชื่อ -๔-

ปัญหาที่ ๑๒ พรรคที่ ๑ ลักษณะสติ -๙-

พุทธวิธีการสอนแบบอุปมา -๑๒-

ปัญหาที่ ๙ พรรคที่ ๑ ลักษณะของศีล -๑๓-

ปัญหาที่ ๑๐ พรรคที่ ๑ ลักษณะศรัทธา -๑๘-

ปัญหาที่ ๙ พรรคที่ ๖ สงสาร -๒๔-

พุทธวิธีการสอนแบบปฏิปุจฉา -๒๗-

ปัญหาที่ ๘ พรรคที่ ๖ ที่ตั้งแห่งปัญญา -๒๘-

ปัญหาที่ ๑ พรรคที่ ๖ ความร่าเริงกายของบรรพชิต -๓๐-

ปัญหาที่ ๕ พรรคที่ ๖ การอุปสมบท และไม่อุปสมบท -๓๓-

ณ ดินแดนอันไกลโพ้น เมืองสาครนครตั้งตระหง่านอยู่ท่ามกลางขุนเขาแห่งแคว้นคันธาระ เมืองนี้เป็นศูนย์กลางแห่งความรุ่งเรือง ในเวลานั้น ชาวเมืองต่างขนานนามตนเองว่า "ชาวโยนก" ซึ่งเป็นชนเผ่าไอโอเนีย ที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในแคว้นไอโอเนีย ทางตะวันตกของเอเชียไมเนอร์

พุทธศักราช ๓๙๒ ในยุคที่ดินแดนตอนเหนือคุกกรุ่นด้วยไฟสงครามจากการแผ่ขยายอำนาจ พระเจ้ามิลินท์ กษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่เชื้อสายกรีก ทรงนำกองทัพออกปราบปรามเมืองต่าง ๆ นอกจากนั้นพระองค์ยังเป็นผู้แตกฉานในศาสตร์ทั้งปวง โดยเฉพาะไตรเพทและหลักปรัชญาต่าง ๆ

แม้แต่พระพุทธศาสนาเองก็ไม่อาจทำให้พระองค์เลื่อมใสได้ ด้วยความมั่นใจในปัญญาของตน พระเจ้ามีลทินจึงประกาศได้ว่าที่กับเหล่า นักบวชจากทุกศาสนาและทุกสำนัก ปรากฏว่าไม่มีใครสามารถโต้แย้ง เอาชนะพระองค์ได้เลย

(คำชี้แจง: สื่อการเรียนรู้ผ่านวีดิทัศน์ใน YouTube ผ่าน QR code)

พุทธวิธีการสอน แบบวิภักชวาท

ปัญหาที่ ๑ วรรคที่ ๑ ถามชื่อ

ณ นครแห่งนี้ พระเจ้ามิลินท์ กษัตริย์ผู้ทรงปัญญา เสด็จไปพบพระ
นาคเสน ด้วยความเคารพและปรารถนาความรู้ ทรงตรัสปราศรัยอย่างรื่นเริง
พระนาคเสนก็ต้อนรับสนทนาด้วย จนเป็นที่พอพระทัย

ลำดับนั้น พระองค์จึงตรัสถามปัญหาข้อแรกต่อพระนาคเสนขึ้นว่า

"พระคุณเจ้า โยมประสงค์จะสนทนาด้วย"

พระนาคเสนถวายพระพรตอบว่า

" เชิญถามเถิด มหาบพิตร อาตมภาพต้องการจะฟัง "

" โยมถามแล้ว ขอพระคุณเจ้าจงตอบเถิด "

" อาตมภาพฟังอยู่แล้ว มหาบพิตรเชิญถามเถิด "

" พระคุณเจ้า ได้ฟังว่าอย่างไร ? "

" ก็มหาบพิตร ถามว่าอย่างไร ? "

" โยมจะถาม พระคุณเจ้า "

" จงถามเถิด มหาบพิตร "

" โยมถามแล้ว "

" อาตมภาพ ก็ตอบแล้ว "

" พระคุณเจ้า ตอบว่าอย่างไร ? "

" ก็มหาบพิตร ถามว่าอย่างไร ? "

เมื่อพระเถระนาคเสนตอบปัญหาด้วยปัญญาเฉียบแหลม พวกเสนาอำมาตย์ต่างให้ร้องสาธุการ สรรเสริญในปรีชาของท่าน แล้วกราบทูลพระเจ้ามิลินท์ว่า

" ข้าแต่มหाराชเจ้า บัดนี้ขอพระองค์ตรัสถามปัญหาต่อไปเถิด "

ปัญหาเรื่องชื่อและตัวตน

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามพระนาคเสนว่า

" ถ้าไม่รู้ชื่อหรือโคตรของกัน การสนทนาจะไม่มั่นคง พระคุณเจ้าชื่ออะไร? "

พระนาคเสนตอบว่า

"อาตมภาพถูกเรียกว่านาคเสน แต่นั่นเป็นเพียงชื่อ ไม่มีตัวตนแท้จริง
อยู่ในชื่อนั้น"

พระเจ้ามิลินท์จึงแย้งว่า

"ถ้าไม่มีตัวตนแล้ว ใครเล่าจะได้รับผลบุญหรือกรรม? ใครจะปฏิบัติ
ธรรม หรือทำกรรมดีกรรมชั่ว?"

การสอบถามเรื่องตัวตน

พระเจ้ามิลินท์ถามว่า "ถ้าพระคุณเจ้าได้ยินเสียงถาม แสดงว่ามีตัวตน
นาคเสนอยู่ใช่หรือไม่?"

พระนาคเสนตอบว่า "ไม่มี มหาบพิตร"

พระเจ้ามิลินท์จึงซักต่อ "แล้วผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก
หรืออวัยวะภายในใด ๆ เป็นนาคเสนหรือไม่?"

พระนาคเสนตอบว่า "ไม่ใช่ มหาบพิตร"

"แล้วชั้น ๕ หรือธาตุต่าง ๆ เป็นนาคเสนหรือไม่?"

"ไม่ใช่ มหาบพิตร"

พระเจ้ามิลินท์จึงกล่าวว่า "เช่นนั้น พระคุณเจ้ากำลังพูดเลื่อนลอย!"

อุปมาเรื่องราชรถ

พระนาคเสนจึงโต้กลับด้วยคำถาม "มหาบพิตรเสด็จมาด้วยรถใช่หรือไม่?"

พระเจ้ามิลินท์ตอบว่า "ใช่"

พระนาคเสนจึงถามต่อ "งอนรถ เพลา รถ ล้อรถ หรือส่วนใดเป็นรถ?"

พระเจ้ามิลินท์ตอบว่า "ไม่ใช่"

พระนาคเสนกล่าวว่า "ถ้าเช่นนั้น รถก็ไม่มีสิ!"

พระเจ้ามิลินท์จึงสรุปว่า "คำว่ารถเป็นเพียงสมมติที่เกิดจากการรวมกันของชิ้นส่วนต่าง ๆ"

พระนาคนเสนจึงอธิบาย "ถูกแล้ว มหาบพิตร! ร่างกายและจิตใจก็
เช่นกัน เป็นเพียงการรวมกันของชั้น ๕ ไม่มีตัวตนแท้จริง"

พระเจ้ามิลินทียอมรับและตรัสสรรเสริญว่า "คำตอบของพระคุณเจ้า
อัครรยยิ่ง เปรียบเทียบได้กระจ่างแจ้ง"

ปัญหาที่ ๑๒ วรรคที่ ๑ ลักษณะสติ

พระเจ้ามิลินท์ทรงถามพระนาคเสนว่า "ข้าแต่พระนาคเสน สติคืออะไร?"

พระนาคเสนตอบว่า "มหाराชะ สติ มีลักษณะสำคัญ ๒ ประการ คือ การเตือนให้ระลึกได้ การยึดถือไว้ในใจ ๑. สติคือการเตือนให้ระลึกได้"

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามต่อว่า "การเตือนให้ระลึกได้ หมายความว่าอย่างไร?"

พระนาคเสนอธิบายว่า "เมื่อสติเกิดขึ้น จะช่วยให้เรารู้เท่าทันว่า สิ่งใดเป็นกุศลหรืออกุศล สิ่งใดมีโทษหรือไม่มีโทษ สิ่งใดดีหรือเลว สิ่งใดเป็นสติปัญญา สัมมัตถิปธาน อิทธิบาท อินทรีย์ พละ โพชฌงค์ และอริยมรรค เมื่อนั้น ผู้ปฏิบัติธรรมก็จะเลือกสนใจแต่สิ่งที่ควรสนใจ และละเว้นจากสิ่งที่ไม่ควรสนใจ คบหาสิ่งที่เป็นประโยชน์ และไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์"

อุปมานายคลังของพระราช

"เปรียบเสมือนนายคลังของพระราช ที่คอยกราบทูลเตือนพระองค์ให้ระลึกถึงทรัพย์สมบัติของพระองค์ทุกเช้าเย็น" นายคลังจะกราบทูลว่า "ข้าแต่สมมุติเทพ พระองค์มีช้างเท่านั้น ม้าเท่านั้น เงินทองเท่านั้น ขอพระองค์จงระลึกไว้เถิด" ฉะนั้นใดก็ฉนั้น สติทำหน้าที่เตือนให้ระลึกถึงสิ่งที่เป็นกุศลและอกุศล ช่วยให้เราเลือกสิ่งที่ควรปฏิบัติและละเว้นสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ"

พระเจ้ามิลินท์ทรงสดับแล้วตรัสว่า "ดีแล้ว พระนาคเสน"

พระนาคเสนอธิบายต่อว่า "๒. สติคือการยึดถือไว้ในใจ"

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามต่อว่า "การยึดถือไว้ในใจ หมายความว่าอย่างไร?"

พระนาคเสนอธิบายว่า "เมื่อสติเกิดขึ้น จะช่วยให้เราจดจำและยึดถือหลักธรรมที่เป็นประโยชน์ แยกแยะได้ว่า สิ่งใดมีประโยชน์ และสิ่งใดไม่มีประโยชน์ รู้ว่า สิ่งใดควรยึดถือ และสิ่งใดควรละทิ้ง ดังนั้น ผู้ปฏิบัติธรรมก็จะละเว้นจากสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ และยึดถือสิ่งที่เป็นประโยชน์แทน"

อุปมานายประตู่ของพระราชา

"เปรียบเทียบนายนายประตู่ของพระราชา ที่ต้องเลือกเปิดให้เฉพาะผู้ที่มีประโยชน์ต่อพระราชาเข้าไป ผู้ใดเป็นประโยชน์ นายนายประตู่ก็ให้เข้าไป ผู้ใดไม่มีประโยชน์ นายนายประตู่ก็กีดกันไว้ ฉะนั้นใครก็ตามที่ สติช่วยให้เราคัดเลือกเฉพาะธรรมที่เป็นประโยชน์ และละเว้นจากธรรมที่ไม่มีประโยชน์ ดังพระพุทธพจน์ว่า "สติเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ในทุกสถานการณ์" ดังนั้น หากมีสติอยู่เสมอ เราก็จะสามารถแยกแยะสิ่งที่ดีและไม่ดีได้ และดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง"

พุทธวิธีการสอน แบบอุปมา

ปัญหาที่ ๙ วรรคที่ ๑ ลักษณะของศีล

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามพระนาคเสนว่า

"พระคุณเจ้าได้กล่าวว่า บุคคลไม่เกิดอีกเพราะได้กระทำกุศลธรรมอื่นไว้ แต่โยมยังไม่เข้าใจ ขอถามว่า กุศลธรรมเหล่านั้นคืออะไร?"

พระนาคเสนจึงตอบว่า

"มหาราชะ ศีล ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา เหล่านี้แหละคือ กุศลธรรมที่นำไปสู่ความไม่เกิดอีก"

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามต่อว่า

"พระคุณเจ้า ศีลมีลักษณะอย่างไร?"

พระนาคเสนจึงอธิบายว่า

"มหาราชะ ศิลเป็นพื้นฐาน เป็นที่ตั้งของกุศลธรรมทั้งปวง อันได้แก่ อินทรีย์ พละ โพชฌงค์ สติปัญญา สัมมปธาน อิทธิบาท ฌาน วิโมกข์ สมาธิ และสมาบัติ เมื่อบุคคลตั้งอยู่ในศิลแล้ว กุศลธรรมทั้งปวงย่อมไม่เสื่อม"

พระเจ้ามิลินท์จึงทูลขอให้พระเถระเปรียบเทียบให้เห็นชัดเจนขึ้นว่า

"ขอพระคุณเจ้าโปรดอุปมาเปรียบเทียบด้วยเถิด"

อุปมาเรื่องศิลและอินทรีย์ ๕

พระนาคเสนกล่าวว่า

"มหาราชะ ต้นไม้และพืชทั้งหลายเติบโตได้เพราะอาศัยแผ่นดิน ฉะนั้นได้ พระโยคาวจรก็ต้องอาศัยศิล ตั้งมั่นอยู่ในศิล จึงทำให้เกิดอินทรีย์ ๕ คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ฉะนั้น"

พระเจ้ามิลินท์ตรัสว่า "ขออุปมาให้กระจ่างยิ่งขึ้นเถิด"

พระนาเคนจึงกล่าวว่า

"มหาราชะ งานทุกอย่างที่ทำบนบก ล้วนต้องอาศัยแผ่นดินเป็นฐาน ฉันทไ พระโยคาวจรก็ต้องมีศีลเป็นพื้นฐาน จึงสามารถเจริญอินทรีย์ ๕ ได้ ฉันทัน"

พระเจ้ามิลินท์ตรัสว่า "ขออุปมาให้ละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้นอีก"

พระนาเคนจึงกล่าวว่า "มหาราชะ นักแสดงที่ต้องการร่ำรำหรือแสดงศิลปะ จำเป็นต้องปรับพื้นที่เรียบเสียก่อน จึงแสดงได้อย่างงดงาม ฉันทไ พระโยคาวจรก็ต้องตั้งอยู่ในศีล จึงสามารถพัฒนาอินทรีย์ ๕ ได้ ฉันทัน"

พระเจ้ามิลินท์ตรัสว่า "ขออุปมาให้กว้างไกลยิ่งขึ้นอีก"

พระนาคนเสนกล่าวว่า

"มหาราชะ นายช่างที่สร้างเมือง ต้องปรับพื้นที่ให้ราบเรียบ กำหนดเส้นทางถนนต่าง ๆ ให้เป็นระเบียบ ก่อนจะลงมือสร้างเมือง ฉันทิ พระโยคาวจรก็ต้องตั้งอยู่ในศีล เพื่อเป็นรากฐานแห่งอินทรีย์ ๕ ฉันทินั้น"

พระเจ้ามิลินทตรัสว่า "ขออุปมาให้ลึกซึ้งยิ่งกว่านี้อีก"

พระนาคนเสนกล่าวว่า

"มหาราชะ พลรบที่ต้องออกรบ ต้องทำพื้นที่ให้ราบเรียบก่อนทำสงคราม ก็จักได้ชัยชนะ ฉันทิ พระโยคาวจรก็ต้องอาศัยศีล ตั้งมั่นในศีล จึงสามารถพัฒนาอินทรีย์ ๕ ให้มั่นคงได้ ฉันทินั้น ขอนี้สมดังพระพุทธดำรัสว่า 'ภิกษุผู้มีความเพียร รักษาศีลมั่นคง ย่อมสามารถชำระจิตให้บริสุทธิ์ได้ ศีลเป็นรากฐานของกุศลธรรมทั้งหลาย เป็นรากเหง้าแห่งปัญญา และเป็นหลักสำคัญแห่งพระศาสนา' ขอถวายพระพร"

พระเจ้ามิลินทตรัสว่า "ชอบแล้ว พระนาคนเสน"

ปัญหาที่ ๑๐ วรรคที่ ๑ ลักษณะศรัทธา

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามว่า "พระนาคเสน ศรัทธามีลักษณะอย่างไร?"

พระนาคเสนตอบว่า

"มหาราชะ ศรัทธามีความผ่องใส และมีการเล่นไปเป็นลักษณะ ขอ
ถวายพระพร"

ศรัทธามีความผ่องใส

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามอีกว่า "ที่ว่าศรัทธามีความผ่องใส หมายความว่าอย่างไร?"

พระนาคเสนตอบว่า

"เมื่อศรัทธาเกิดขึ้น ย่อมข่มนิวรณ์ที่ขัดขวางจิต ทำให้จิตสงบและ
บริสุทธิ์ ไม่ขุ่นมัว"

อุปมาเหมือนแก้วมณีทำน้ำให้ใส

พระนาคเสนเปรียบเทียบว่า

“พระเจ้าจักรพรรดิเดินทางไปด้วยพร้อมกองทัพ ข้ามแม่น้ำสายหนึ่ง ซึ่ง
เต็มไปด้วยโคลนและพืชน้ำ ทำให้น้ำขุ่น เมื่อพระองค์ต้องการน้ำดื่ม พวก
อำมาตย์ได้นำแก้วมณี อันศักดิ์สิทธิ์ไปจุ่มลงในน้ำ พอวางแก้วมณีลงไป
สาหร่าย โคลน และสิ่งสกปรกต่าง ๆ ก็หายไป น้ำกลับมาใสสะอาด

แก้วมณี เปรียบเหมือน ศรัทธา

น้ำที่ขุ่นมัว เปรียบเหมือน จิตที่ถูกกิเลสครอบงำ

พืชน้ำและโคลนตม เปรียบเหมือน นิวรณ์ทั้งห้า

เมื่อศรัทธาเกิดขึ้น กิเลสทั้งหลายก็จมลงไป ทำให้จิตผ่องใสจากความ
ยึดติดในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส รวมถึงความฟุ้งซ่านและความสงสัย”

ศรัทธาทำให้จิตแล่นไปสู่ธรรม

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามต่อว่า "ที่ว่าศรัทธามีการแล่นไป หมายความว่าอย่างไร?"

พระนาคเสนตอบว่า

"เมื่อผู้ปฏิบัติธรรมเลื่อมใสในคำสอนของพระอริยเจ้า จิตของเขาย่อมมุ่งไปสู่ผลของมรรค ได้แก่ โสดาปัตติผล สกิทาคามีผล อนาคามีผล และอรหัตผล"

อุปมาเหมือนบุรุษผู้ข้ามแม่น้ำ

พระนาคเสนอุปมาว่า

“เมื่อฝนตกหนักบนภูเขา น้ำย่อมไหลลงมาตามร่องเขาจนกลายเป็นแม่น้ำที่เชี่ยวกราก มหาชนที่มาถึงแม่น้ำนี้ไม่รู้ว่าที่ไหนตื้น ที่ไหนลึก จึงยืนลึงเลอยู่ริมฝั่ง แต่มีชายคนหนึ่ง ผู้แข็งแรงและกล้าหาญ มัดผ้านุ่งให้แน่น แล้วกระโดดลงว่ายข้ามแม่น้ำไป เมื่อคนอื่นเห็นว่าชายผู้นั้นข้ามไปได้ ก็เกิดความมั่นใจและพากันว่ายตามไป

บุรุษผู้ข้ามแม่น้ำ เปรียบเหมือน พระโยคาวจร

แม่น้ำที่เชี่ยวกราก เปรียบเหมือน กิเลสที่ขัดขวางการบรรลุมรรคผล

มหาชนที่ลั่งเลอยู่ริมฝั่ง เปรียบเหมือน ผู้ที่ยังไม่มีศรัทธาเต็มที่

เมื่อบุคคลเห็นพระอริยเจ้าบรรลุมรรคผลแล้ว ก็เกิดศรัทธา และจิต
ของเขาย่อมมุ่งไปสู่การปฏิบัติเพื่อหลุดพ้น ดังพระพุทธดำรัสว่า บุคคลย่อม
ข้ามห้วงน้ำได้ด้วยศรัทธา ย่อมข้ามมหาสมุทรได้ด้วยความไม่ประมาท ย่อม
ล่วงทุกข์ได้ด้วยความเพียร ย่อมบริสุทธิได้ด้วยปัญญา ขอถวายพระพร”

พระเจ้ามิลินท์ทรงสดับแล้วตรัสว่า "ชอบแล้ว พระนาคนเสน"

ปัญหาที่ ๙ วรรคที่ ๖ สงสาร

พระเจ้ามิลินท์ถามว่า " คำว่า สงสาร หมายถึงอะไร?"

พระนาคเสนตอบว่า "ขอถวายพระพร สัตว์โลกเกิดขึ้นในโลกนี้ แล้วก็ตายในโลกนี้ เมื่อตายไปแล้วก็ไปเกิดในอีกโลกหนึ่ง ในโลกใหม่นั้นก็ต้องตายอีก แล้วก็ไปเกิดที่อื่น วนเวียนเช่นนี้ไปเรื่อยๆ นี่แหละที่เรียกว่า สงสาร"

พระเจ้ามิลินท์ถามว่า "ขอนิมนต์ช่วยยกตัวอย่างให้เข้าใจชัดขึ้น"

พระนาคเสนอุปมาว่า

"ขอถวายพระพร เปรียบเหมือนชายคนหนึ่งกินมะม่วงสุก แล้วนำเมล็ดไปปลูก เมล็ดนั้นเติบโตเป็นต้นมะม่วงจนออกผล เมื่อเขากินมะม่วงจากต้นใหม่นี้แล้ว ก็ปลูกเมล็ดอีก วนเวียนเช่นนี้ไปเรื่อยๆ ต้นเก่าตายไป ต้นใหม่ก็เกิดขึ้น สุดท้ายต้นมะม่วงต้นเดิมเกิดขึ้นเมื่อใดก็ไม่อาจรู้ได้ การเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์ทั้งหลายก็เป็นเช่นเดียวกัน ไม่มีจุดเริ่มต้นที่แน่ชัด"

พระเจ้ามิลินท์ขึ้นชมว่า "ท่านอธิบายได้ถูกต้องแล้ว"

พุทธวิธีการสอน แบบปฐักุจฉา

ปัญหาที่ ๘ วรรคที่ ๖ ที่ตั้งแห่งปัญญา

พระเจ้ามิลินท์ถามว่า “พระคุณเจ้า ปัญญาอยู่ที่ไหน ? ”
พระนาคเสนตอบว่า “ ขอถวายพระพร ปัญญาไม่ได้อยู่ที่ไหน ”
พระเจ้ามิลินท์ถามว่า “ ถ้าอย่างนั้นปัญญาก็ไม่มี ”
พระนาคเสนตอบว่า “ ขอถวายพระพร ลมอยู่ที่ไหน ? ”

พระเจ้ามิลินท์ถามว่า “ พระคุณเจ้า ที่อยู่แห่งลมไม่มี ”
พระนาคเสนตอบว่า “ ขอถวายพระพร ถ้าอย่างนั้นลมก็ไม่มี ”
พระเจ้ามิลินท์ขึ้นชมว่า “ พระคุณเจ้า ตอบได้ฉลาดมาก ”

ปัญหาที่ ๑ วรรคที่ ๖

ความรักร่างกายของบรรพชิต

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามว่า

"พระคุณเจ้า บรรพชิตทั้งหลายรักร่างกายของตนหรือไม่?"

พระนาคเสนตอบว่า

"ขอถวายพระพร ร่างกายไม่ได้เป็นสิ่งที่บรรพชิตรักเลย"

พระเจ้ามิลินท์จึงถามต่อว่า

"ถ้าเช่นนั้น ทำไมบรรพชิตจึงยังดูแลร่างกาย อาบน้ำ ทำความสะอาด และรักษาร่างกายอยู่?"

พระนาคเสนย้อนถามว่า

"ขอถวายพระพร ในสงคราม เคยมีผู้ได้รับบาดเจ็บหรือไม่?"

พระเจ้ามิลินท์ตอบว่า "แน่นอน เคยมี"

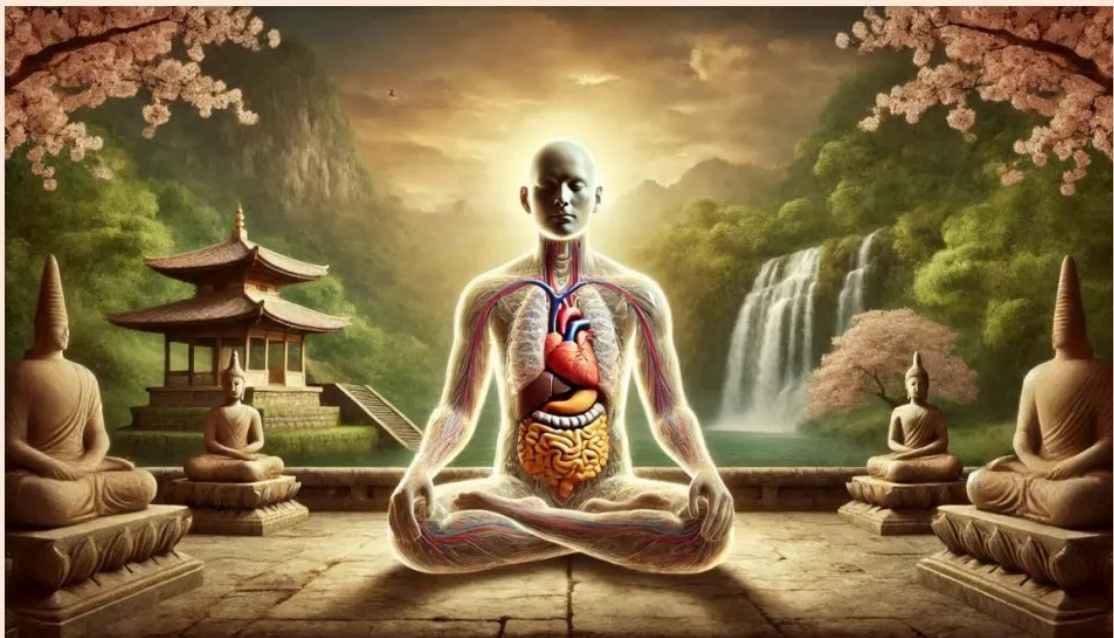
พระนาคเสนกล่าวต่อว่า

"เมื่อมีบาดแผล เขาจะทายา ใช้น้ำมัน และพันแผลด้วยผ้าหรือไม่?"

พระเจ้ามิลินท์ตอบว่า "ใช่ ต้องทำเช่นนั้น"

พระนาคเสนถามต่อว่า "แล้วบาดแผลนั้นเป็นสิ่งที่เขารักหรือไม่?"

พระเจ้ามิลินท์ตอบว่า "ไม่เลย เขาทำเช่นนั้นเพียงเพื่อให้แผลหายเป็นปกติ"

พระนาคเสนจึงอธิบายว่า

"เช่นเดียวกัน มหาบพิตร บรรพชิตไม่ได้รักร่างกาย แต่ดูแลมันไว้เพื่อให้สามารถดำรงพรหมจรรย์ได้ ร่างกายเปรียบเสมือนแผลที่ต้องรักษาให้ดี" ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า ร่างกายนี้มีช่องเปิดเก้าทาง เป็นแผลใหญ่ ถูกห่อหุ้มด้วยหนัง ภายในเต็มไปด้วยสิ่งโสโครก ไม่สะอาด และมีกลิ่นเหม็น"

พระเจ้ามิลินท์กล่าวว่า

"เป็นเช่นนั้นจริง พระคุณเจ้า"

ปัญหาที่ ๕ วรรคที่ ๖
การอุปสมบท และไม่อุปสมบท

พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามพระนาคเสนว่า “พระคุณเจ้า การบวชเป็นสิ่งที่
ดีหรือไม่?”

พระนาคเสนตอบว่า “ขอถวายพระพร การบวชเป็นสิ่งที่ดี”

พระเจ้ามิลินท์ถามต่อ “พระพุทธเจ้าเคยบวชหรือไม่?”

พระนาคเสนกล่าวว่า “ขอถวายพระพร พระพุทธเจ้าได้บวชแล้ว”

เมื่อได้ยินเช่นนั้น พระเจ้ามิลินท์จึงตรัสขึ้นว่า

“พวกท่านทั้งหลายจงฟัง! พระนาคนั้นกล่าวว่าพระพุทธเจ้าได้บวชแล้ว แต่ถ้าพระพุทธเจ้าได้บวช ใครเป็นผู้ทำพิธีบวชให้พระองค์? ใครเป็นอาจารย์? และมีพระสงฆ์ร่วมทำพิธีบวชจำนวนเท่าใด?”

พระนาคนั้นตอบว่า

“ขอถวายพระพร พระพุทธเจ้าไม่มีอุปัชฌาย์หรืออาจารย์ พระองค์ได้บวชด้วยตนเองและตรัสรู้ใต้ต้นศรีมหาโพธิ์ ได้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพร้อมกับความรู้แจ้งในสรรพสิ่ง”

พระเจ้ามิลินท์จึงถามต่อ

“หากไม่มีอุปัชฌาย์และอาจารย์ ก็หมายความว่าพระพุทธเจ้าไม่ได้บวชใช่หรือไม่? ทำไมพระพุทธเจ้าจึงไม่มีอุปัชฌาย์และอาจารย์?”

พระนาคนั้นจึงย้อนถามว่า

“มหาบพิตรทรงเสวยอาหารแล้วหรือยัง?”

“เสวยแล้ว” พระเจ้ามิลินท์ตอบ

“ใครเป็นผู้สอนให้มหาบพิตรเสวย?”

“ไม่มีใครสอน” พระเจ้ามิลินท์ตอบ

พระนาคเสนกล่าวต่อ

“ถ้าเช่นนั้น มหาบพิตรก็ไม่สามารถเสวยได้สินะ?”

พระเจ้ามิลินท์ตอบว่า

“ไม่ใช่เช่นนั้น แม้ไม่มีใครสอน โยมก็สามารถกินได้ เพราะเคยกินมาแล้วนับครั้งไม่ถ้วน”

พระนาคเสนกล่าวว่า

“ขอถวายพระพร เช่นเดียวกัน พระพุทธเจ้าได้บวชเองได้ต้นศรีเมหาโพธิ์ เพราะพระองค์บำเพ็ญบารมีจนเต็มเปี่ยม พระองค์บวชโดยไม่ต้องมีอาจารย์ เปรียบเสมือนมหาบพิตรเสวยโดยไม่ต้องมีครูสอน”

เมื่อพระพุทธเจ้าอุปสมบท สิ่งมหัศจรรย์ก็ปรากฏขึ้น เช่น คนตาบอดกลับมองเห็นได้ คนหูหนวกได้ยินเสียง คนเป็นอัมพาตสามารถเดินได้ คนใบ้สามารถพูดได้ คนกำลังหิวได้รับอาหาร คนกระหายน้ำได้รับน้ำดื่ม ผู้ที่เคยมีความแค้นต่อกันกลับคืนดี เปรตหลุดพ้นจากความทุกข์ ยาพิษกลับกลายเป็นยาทิพย์ หญิงมีครรภ์แก่คลอดบุตรโดยสะดวก เรือสำเภาที่ออกทะเลกลับถึงฝั่งโดยปลอดภัย กลิ่นเหม็นกลายเป็นกลิ่นหอม ไฟในนรกดับลง น้ำเค็มในมหาสมุทรกลายเป็นน้ำหวาน ภูเขาทั้งหลายสั่นสะเทือน น้ำในแม่น้ำหยุดไหล ดอกไม้ทิพย์ร่วงลงจากสวรรค์ เทวดาโปรยดอกไม้บูชา พรหมทั้งหลายประนมมือสาธุการ

พระนาคเสนอุปมาเพิ่มเติมว่า

“มหาบพิตร เมื่อมหาบพิตรประทับบนคอช้างพระที่นั่ง มีใครกล้าขึ้นนั่งบนคอของพระองค์หรือไม่?”

“ไม่มี ถ้ามีใครขึ้นนั่ง หัวของผู้นั้นต้องหลุดจากบ่า” พระเจ้ามิลินทตรัสตอบ

พระนาคเสนกล่าวว่า

“ฉันใดก็ฉันนั้น ไม่มีใครสามารถทำพิธิวชให้พระพุทธเจ้าได้ หากมีผู้ใดกระทำ หัวของผู้นั้นก็ต้องหลุดออกจากบ่า พระพุทธเจ้าได้บวชด้วยพระองค์เอง และสงฆ์ที่แท้จริงของพระองค์ก็คือ มรรคและผล”

พระเจ้ามิลินทกล่าวว่า

“เป็นเรื่องมหัศจรรย์ พระนาคเสน ท่านสามารถอธิบายปัญหาที่ลึกซึ้งได้อย่างแจ่มแจ้ง ข้าแต่พระนาคเสน การบวชเป็นสิ่งที่ดีใช่หรือไม่?”

พระนาคเสนตอบว่า “ขอถวายพระพร การบวชเป็นสิ่งที่ดี”

พระเจ้ามิลินทถามต่อ “การบวชของพระพุทธเจ้ามีอยู่จริงหรือไม่?”

พระนาคเสนตอบว่า

“ขอถวายพระพร พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบวชเองได้ต้นศรีเมหาโพธิ
ไม่มีใครสามารถทำพิธีบวชให้พระองค์ได้ เช่นเดียวกับที่พระพุทธเจ้าทรงบวช
ให้สาวกของพระองค์”

พระเจ้ามิลินท์จึงกล่าวว่า “พระนาคเสน ท่านอธิบายได้ถูกต้องและ
ชัดเจนยิ่งนัก”

ภิกษุผู้มีความเพียร รักษาศีลมั่นคง ย่อม
สามารถชำระจิตให้บริสุทธิ์ได้ ศีลเป็นรากฐาน
ของกุศลธรรมทั้งหลาย เป็นรากเหง้าแห่ง
ปัญญา และเป็นหลักสำคัญแห่งพระศาสนา

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย